

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Frygt og Bæven

Citation: Kierkegaard, Søren: "Frygt og Bæven", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 4*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon; Finn Hauberg Mortensen, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 1997 , s. I. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-fb-txt-shoot-id9db86397-5227-4374-889c-fb10a6543856.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 4

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Foreløbig Exhortation

Et gammelt Ord, hentet fra den udvortes og synlige Verden, siger: »kun den, der arbejder, faaer Brødet.« Besynderligt nok, Ordet passer ikke paa den Verden, hvor det nærmest har hjemme; thi den udvortes Verden er Ufuldkommenhedens Lov underlagt, og her gjentager det sig atter og atter, at ogsaa den, der ikke arbejder, faaer Brødet, at den, der sover, faaer det rigeligere, end den, der arbejder. I den udvortes Verden er Alt Ihændehaverens; den træller under Ligegyldighedens Lov, og den, der har Ringen, ham lyder Ringens Aand, enten han er en Noureddin eller en Aladdin, og den, der har Verdens Skatte, han har dem, hvorledes han end fik dem. I Aandens Verden er det anderledes. Her hersker en evig guddommelig Orden, her regner det ikke baade over Retfærdige og Uretfærdige, her skinner Solen ikke baade over Gode og Onde, her gjælder det, at kun den, der arbejder, faaer Brødet, kun den, der var i Angst, finder Hvile, kun den, der stiger ned i Underverdenen, frelser den Elskede, kun den, der drager Kniven, faaer Isaak. Den, der ikke vil arbeide, han faaer ikke Brødet, men bliver bedragen, som Guderne bedrog Orpheus med en luftig Skikkelse istedenfor den Elskede, bedrog ham, fordi han var kjelen, ikke modig, bedrog ham, fordi han var Citharspiller, ikke Mand. Her hjælper det ikke at have Abraham til Fader, eller 17 Ahner, den, der ikke vil arbeide, ham passer det paa, hvad der staaer skrevet om Israels Jomfruer, han føder Vind, men den, der vil arbeide, han føder sin egen Fader.

Der er en Viden, der formastelig vil indføre i Aandens Verden den samme Ligegyldighedens Lov, som den, under hvilken den udvortes Verden sukker. Den mener, at det er nok at vide det Store, andet Arbeide behøves der ikke. Men derfor faaer den ikke Brødet, den omkommer af Hunger, medens Alt forvandler sig til Guld. Og hvad veed den ogsaa? Der var mange Tusinder i den græske Samtid, utallige i de senere Slægter, der vidste alle Miltiades's Triumpher, men der var kun Een, der blev søvnløs over dem. Der var talløse Slægter, der vidste Ord til andet udenad Fortællingen om Abraham, hvor Mange gjorde den søvnløs?

Fortællingen om Abraham har nu den mærkelige Egenskab, at den altid bliver herlig, hvor fattigt man end forstaaer den, men dog gjælder det atter her, om man vil arbeide og være besværet. Men arbeide vil man ikke, og dog vil man forstaae Fortællingen. Man taler til Abrahams Ære, men hvorledes? Man giver det Hele et ganske almindeligt Udtryk: »det var det Store, at han elskede Gud saaledes, at han vilde offre ham det Bedste.« Det er meget sandt; men det »Bedste« er et ubestemt Udtryk. Man identificerer i Tankens og Mundens Løb ganske trygt Isaak og det Bedste, og den Mediterende kan godt ryge sin Pipe under Meditationen, og den Hørende kan godt strække Benene mageligt ud fra sig. Dersom hiin rige Yngling, hvem Christus mødte paa sin Vei, havde solgt alt sit Gods og givet det til de Fattige, da skulde vi prise ham, som alt hvad der er Stort, og end ikke forstaae ham uden at arbeide, men han var dog ikke bleven en Abraham, uagtet han offrede det Bedste. Det man udelader af Abrahams Historie er Angesten; thi mod Penge har jeg ingen ethisk Forpligtelse, men mod Sønnen har Faderen den høieste og helligste. Dog Angest er en farlig Sag for Blødgjorte, derfor glemmer man den, og desuagtet vil man tale om Abraham. Man taler da, i Talens Løb vexle de tvende Udtryk: Isaak og det Bedste, Alt gaaer ypperligt. Traf det sig imidlertid saa, at der iblandt Tilhørerne var en Mand, der leed af Søvnløshed, da ligger den forfærdeligste, den dybeste, tragiske og comiske Misforstaaelse meget nær. Han gik hjem, han vilde gjøre ligesom Abraham; thi Sønnen er jo det Bedste. Hvis hiin Taler fik det at vide, da gik han maaskee til ham, han samlede al sin geistlige Værdighed og raabte: »afskyelige Menneske, Udskud af Samfundet, hvilken Djævel har saaledes besat Dig, at Du vil myrde din Søn.« Og Præsten, som ikke havde sporet nogen Varme eller Transpiration ved at prædike om Abraham, han forbausedes over sig selv, over den Alvorens Vrede, med hvilken han nedtordnede hiint stakkels Menneske; han var glad over sig selv; thi han havde aldrig talet med saadan Fynd og Salvelse; han sagde til sig selv og sin Kone: »Jeg er Taler, det, der har manglet, har været Anledningen, da jeg i Søndags talte om Abraham, følte jeg mig aldeles ikke greben.« Dersom samme Taler havde en lille Overflødighed af Forstand, der lod sig tabe, saa tænker jeg han tabte den, hvis Synderen roligt og værdigt svarede: det var jo, hvad Du selv prædikede om i Søndags. Hvorledes skulde ogsaa Præsten kunne faae Sligt i sit Hoved, og dog var det jo saa, og Feilen kun den, at han ikke havde vidst, hvad han sagde. At der dog ikke er en Digter, der kunde beslutte sig til at foretrække saadanne Situationer for det Fias og Tant, hvormed man fylder Comedier og Romaner! Det Komiske og det Tragiske berøre her hinanden i absolut Uendelighed. Præstens Tale var maaskee i og for sig latterlig nok, men blev uendelig latterlig ved sin Virkning, og dog var denne ganske naturlig. Eller hvis Synderen virkelig uden at gjøre nogen Indvending blev omvendt af Præstens Straffetale, hvis denne nidkjære Geistlige gik glad hjem, glad i Bevidstheden om, at han ikke blot virkede fra Prædikestolen, men fremfor Alt med uimodstaaelig Magt som Sjælesørger, idet han om Søndagen begejstrede Menigheden, medens han om Mandagen som en Cherub med luende Glavind stillede sig for den, der ved sin Gjerning vilde gjøre hiint gamle Ord til Skamme, at det ikke gaaer til i Verden som Præsten prædiker¹.

1. I gamle Dage sagde man: det er sørgeligt, at det ikke gaaer til i Verden som Præsten prædiker – maaskee kommer den Tid, især ved Philosophiens Hjælp, da man kan sige: heldigvis gaaer det ikke

saaledes til som Præsten prædiker; thi i Livet er der dog lidt
Mening, i hans Præken er der slet ingen.
(tilbage)

Hvis Synderen derimod ikke blev overbeviist, saa er hans Situation tragisk nok. Han blev da formodentlig henrettet eller sendt i Daarekisten, kort, han blev ulykkelig i Forhold til den saakaldte Virkelighed, i en anden Forstand tænker jeg vel, at Abraham gjorde ham lykkelig; thi den, der arbejder, omkommer ikke.

Hvoraf forklarer man en saadan Modsigelse som hiin Talers? Er det fordi Abraham har faaet Hævd paa at være en stor Mand, saa at hvad han gjør, er stort, og naar en Anden gjør det Samme, er det Synd, himmelraabende Synd? I saa Fald da ønsker jeg ikke at deeltage i slig tankeløs Lovprisen. Kan Troen ikke gjøre det til en hellig Handling at ville myrde sin Søn, saa lad den samme Dom gaae over Abraham som over enhver Anden. Mangler man maaskee Mod til at gennemføre sin Tanke, at sige, at Abraham var en Morder, da er det vel bedre at erhverve dette Mod, end at spille Tiden paa ufortjente Lovtaler. Det ethiske Udtryk for hvad Abraham gjorde er, at han vilde myrde Isaak, det religieuse er, at han vilde offre Isaak; men i denne Modsigelse ligger netop Angesten, der vel kan gjøre et Menneske søvnløst, og dog er Abraham ikke den, han er, uden denne Angst. Eller gjorde Abraham maaskee slet ikke, hvad der fortælles, var det maaskee paa Grund af hine Tidens Forhold noget ganske Andet, saa lad os glemme ham; thi hvad er det Umagen værd at erindre *det* Forbigangne, der ikke kan blive et Nærværende. Eller havde maaskee hiin Taler glemmt Noget, der svarede til den ethiske Forglemmelse, at Isaak var Sønnen. Naar Troen nemlig ved at blive til Nul og Nichts tages bort, saa bliver kun det raae Factum tilbage, at Abraham vilde myrde Isaak, hvilket er nemt nok at eftergjøre for Enhver, der ikke har Troen, det vil sige den Tro, der gjør ham det svært.

Jeg for mit Vedkommende mangler ikke Mod til at tænke en Tanke heel; hidtil har jeg ingen frygtet, skulde jeg støde paa en saadan, da vil jeg haabe, at jeg idetmindste har Oprigtighed til at sige, denne Tanke frygter jeg, den oprører noget Andet i mig og derfor vil jeg ikke tænke den, gjør jeg Uret dermed, saa vil Straffen vel ikke udeblive. Hvis jeg havde erkjendt det for Sandhedens Dom, at Abraham var en Morder, da veed jeg ikke, om jeg havde kunnet bringe min Pietet for ham til Taushed. Havde jeg imidlertid tænkt det, saa havde jeg formodentlig tiet dermed; thi i slige Tanker skal man ikke indvie Andre. Men Abraham er intet Blendværk, han har ikke sovet sig til sin Navnkundighed, han skylder den ikke en Lune af Skjebnen.

Kan man da uforbeholdent tale om Abraham, uden at løbe Fare for, at en Enkelt gaaer hen i Forvildelse og gjør ligesaa? Tør jeg det ikke, saa vil jeg reent tie om Abraham, og fremfor Alt vil jeg ikke nedsætte ham saaledes, at han netop derved bliver en Snare for de Svage. Gjør man nemlig Troen til Alt \propto til det, den er, saa tænker jeg vel, man tør tale uden Fare derom i vor Tid, der neppe extravagerer i Troen, og det er kun ved Troen man faaer Lighed med Abraham, ikke ved Mordet. Gjør man Kjærligheden til en flygtig Stemning, en vellystig Rørelse i et Menneske, saa lægger man kun Snarer for den Svage, naar man vil tale om Kjærlighedens Bedrifter. En forbigaaende Bevægelse har vel Enhver, men hvis derfor Enhver vilde gjøre det Forfærdelige, som Kjærligheden har helliget som u dødelig Bedrift, da er Alt tabt, baade Bedriften og den Forvildede.

Der lod sig da vel tale om Abraham; thi det Store kan aldrig skade, naar det opfattes i sin Storhed; det er som et tveægget Sværd, der dræber og frelser. Hvis Loddet faldt paa mig at tale derom, da vilde jeg begynde med at vise, hvilken from og gudfrygtig Mand Abraham var, værdig at kaldes Guds Udvalgte. Kun en Saadan paalægges en saadan Prøve; men hvo er en Saadan? Dernæst vilde jeg skildre, hvorledes Abraham elskede Isaak. Til den Ende vilde jeg bede alle gode Aander staae mig bi, at min Tale maatte blive glødende som Faderkjærligheden er det. Jeg haaber da at skulle skildre den saaledes, at der ikke blev mangel Fader i Kongens Riger og Lande, der turde paastaae, at han elskede saaledes. Men elskede han ikke som Abraham, saa var jo enhver Tanke om at offre Isaak en Anfægtelse. Dette kunde man allerede tale adskillige Søndage om, man behøver jo ikke at forhaste sig. Følgen vilde da blive, hvis der blev talet retteligen, at en Deel Fædre slet ikke vilde forlange at høre mere, men indtil videre være glade ved, om det virkelig lykkedes dem at elske saaledes, som Abraham elskede. Var der da Een, som, efter at have hørt det Store, men ogsaa det Forfærdelige i Abrahams Daad, vovede at gaae frem ad Veien; da vilde jeg sadle min Hest og ride med ham. Paa hver Station, indtil vi kom til Morija-Bjerget, vilde jeg forklare ham, at han endnu kunde vende om, kunde angre den Misforstaaelse, at han var kaldet til at forsøges i saadan Strid, kunde bekjende, at han manglede Mod, saa Gud selv maatte tage Isaak, hvis han vilde have ham. Det er min Overbevisning, at et saadant Menneske ikke er forskudt, at han kan blive salig med alle Andre, men i Tiden bliver han det ikke. Vilde man, selv i de mest troende Tider, ikke dømme saaledes om et saadant Menneske? jeg har kjendt et Menneske, der engang kunde have frelst mit Liv, hvis han havde været høimodig. Han sagde ligefrem: »jeg seer nok, hvad jeg kunde gjøre; men jeg vover det ikke, jeg frygter, at jeg senere skal mangle Kraft, at jeg skal fortryde det.« Han var ikke høimodig, men hvo vilde dog derfor ikke vedblive at elske ham?

Naar jeg da saaledes havde talt, havde bevæget Tilhørerne, saa de dog havde fornummet Troens dialectiske Kampe og dens gigantiske Lidenskab, da vilde jeg ikke forskyldte en Vildfarelse fra de Tilhørendes Side, at de skulde tænke: »han har nu Troen i saa høi en Grad, os er det allerede nok, at holde i Skjødene paa ham.« Jeg vilde nemlig tilføie: »jeg har ingenlunde Troen. Jeg er af Naturen et kløgtigt Hoved og ethvert

saadant har altid store Vanskeligheder ved at gjøre Troens Bevægelse, uden at jeg dog i og for sig vil tillægge *den Vanskelighed noget Værd, der bragte det kløgtige Hoved videre ved at overvinde den, end til det Punkt, hvor det simpleste og enfoldigste Menneske lettere kommer hen.*«

Kjærligheden har dog i Digterne sine Præster, og stundom hører man en Røst, der veed at holde den i Hævd; men om Troen høres der intet Ord, hvo taler til denne Lidenskabs Ære? Philosophien gaaer videre. Theologien sidder sminket ved Vinduet og beiler til dens Gunst, falbyder sin Deilighed til Philosophien. Det skal være vanskeligt at forstaae Hegel, men at forstaae Abraham, det er en smal Sag. At gaae ud over Hegel, det er et Underværk, men at komme ud over Abraham, det er det Letteste af Alt. Jeg for mit Vedkommende har anvendt adskillig Tid paa at forstaae den hegelske Philosophi, troer ogsaa nogenlunde at have forstaaet den, er dumdrigt nok til at mene, at, naar jeg, trods anvendt Umage, paa enkelte Steder ikke kan forstaae ham, saa har han nok ikke selv været ganske klar. Alt Dette gjør jeg let, naturligt, mit Hoved lider ikke derved. Naar jeg derimod skal til at tænke over Abraham, da er jeg som tilintetgjort. Jeg faaer i ethvert Moment Øie paa hiint uhyre Paradox, der er Indholdet af Abrahams Liv, i ethvert Moment bliver jeg stødt tilbage, og min Tanke kan, trods al sin Lidenskab, ikke trænge ind i det, ikke komme et Haarsbred videre. Jeg anstrænger enhver Muskel for at faae Vuet, i samme Øieblik bliver jeg paralytisk.

Jeg er ikke ukjendt med hvad der i Verden er blevet beundret som stort og høimodigt, min Sjæl føler sit Slægtskab dermed, den er i al Ydmyghed forvisset om, at det ogsaa var min Sag, Helten stred, i Betragtningens Øieblik tilraaber jeg mig selv: jam tua res agitur. I Helten *tænker* jeg mig *ind*, i Abraham kan jeg ikke tænke mig ind, naar jeg har naaet Høiden, falder jeg ned, da det, der bydes mig, er et Paradox. Dog derfor mener jeg ingenlunde, at Troen er noget Ringe, men tvertimod, at den er det Høieste, samt at det er uredeligt af Philosophien at give noget Andet isteden og lade haant om Troen. Philosophien kan og skal ikke give Troen, men den skal forstaae sig selv, og vide hvad den byder og Intet tage og allermindst franarre Menneskene Noget, som var det Intet. Jeg er ikke ukjendt med Livets Nød og Farer, jeg frygter dem ikke, og gaaer dem freidigt imøde. Jeg er ikke ufortrolig med det Forfærdelige, min Hukommelse er en trofast Viv og min Phantasi er, hvad jeg selv ikke er, en flittig lille Pige, der sidder hele Dagen stille ved sit Arbeide, og om Aftenen veed at snakke saa kjønt for mig, at jeg maa see derpaa, uagtet det just ikke altid er Landskaber eller Blomster, eller Schäfer-Historier, hun maler. Jeg har seet det under Øinene, jeg flyer det ikke ræd, men jeg veed meget vel, at, om jeg end gaaer det modig imøde, mit Mod dog ikke er Troens Mod og Intet at sammenligne med dette. Jeg kan ikke gjøre Troens Bevægelse, jeg kan ikke lukke Øinene og styrte mig tillidsfuld i det Absurde, det er mig en Umulighed, men jeg roser mig ikke deraf. Jeg er overbevist om, at Gud er Kjærlighed; denne Tanke har for mig en oprindelig lyrisk Gyldighed. Naar den er mig nærværende, er jeg udsigelig salig, naar den er fraværende, længes jeg efter den hæftigere, end den Elskende efter sin Gjenstand; men jeg troer ikke, dette Mod mangler mig. Guds Kjærlighed er mig, baade i directe og omvendt Forstand, incommensurabel for hele Virkeligheden. Jeg er ikke feig nok til derfor at klynke og klage, men heller ei lumsk nok til at negte, at Troen er noget langt Høiere. Jeg kan godt udholde at leve paa min Viis, jeg er glad og tilfreds, men min Glæde er ikke Troens og er dog i Sammenligning med denne ulykkelig. Jeg besværer ikke Gud med mine Smaa-Sorger, det Enkelte bekymrer mig ikke, jeg stirrer kun paa min Kjærlighed, og holder dens jomfruelige Flamme reen og klar; Troen er overbevist om, at Gud bekymrer sig om det Mindste. Jeg er fornøiet med i dette Liv at være viet til venstre Haand, Troen er ydmyg nok til at forlange den høire; thi at det er Ydmyghed, det negter jeg ikke og skal aldrig negte.

Mon virkelig Enhver i min Samtid er istand til at gjøre Troens Bevægelser? Dersom jeg ikke har taget meget feil af den, da er den snarere tilbøielig til at være stolt af at gjøre hvad den vel end ikke troer mig istand til : det Ufuldkomne. Det er min Sjæl imod at gjøre, hvad der saa ofte skeer, at tale umenneskeligt om det Store, som var nogle Aartusinder en uhyre Afstand; jeg taler helst menneskelig derom, som var det skeet igaar, og lader kun Storheden selv være Afstanden, der enten opløfter eller dømmes. Hvis jeg da (*i Qualitet af tragisk Helt*; thi høiere kan jeg ikke komme) var bleven tilsagt til en saadan extraordinair Kongereise som den til Morija-Bjerget, jeg veed vel, hvad jeg havde gjort. Jeg havde ikke været feig nok til at blive hjemme, havde heller ikke ligget og drevet paa Landeveien, havde heller ei glemt Kniven, at der kunde blive lidt Sinkeri, jeg er temmelig forvisset om, at jeg havde været paa Klokkeslettet, havt Alt i Orden – maaskee var jeg snarere kommen for tidlig, at det snart kunde være overstaaet. Men jeg veed tillige, hvad jeg fremdeles havde gjort. Jeg havde i samme Øieblik, som jeg besteg Hesten, sagt til mig selv: nu er Alt tabt, Gud fordrer Isaa, jeg offerer ham, med ham al min Glæde – dog er Gud Kjærlighed og vedbliver at være det for mig; thi i Timeligheden kan Gud og jeg ikke tale sammen, vi have intet Sprog tilfælleds. Maaskee vil En eller Anden i vor Tid være taabelig nok, misundelig nok paa det Store, til at ville indbilde sig og mig, at hvis jeg virkelig havde gjort dette, da havde jeg gjort det endnu større, end hvad Abraham gjorde; thi min uhyre Resignation var langt mere ideal og poetisk end Abrahams Smaalighed. Og dog er dette den største Usandhed; thi min uhyre Resignation var Surrogatet for Troen. Jeg kunde da heller ikke gjøre mere end den uendelige Bevægelse for at finde mig selv og atter hvile i mig selv. Jeg havde da heller ikke elsket Isaa, saaledes som Abraham elskede. At jeg var resolut til at gjøre Bevægelsen, kunde bevise mit Mod menneskeligt talt, at jeg elskede ham af min ganske Sjæl er Forudsætningen, uden hvilken det Hele bliver en Misgjerning, men jeg elskede dog ikke som Abraham; thi da havde jeg holdt igjen selv i det sidste Minut, uden at jeg derfor var kommen for silde paa Morija-Bjerget. Jeg havde fremdeles ved min Adfærd fordærvet hele Historien; thi hvis jeg havde faaet Isaa igjen, da havde jeg været i Forlegenhed. Det, der faldt Abraham

lettest, vilde falde mig svært, det igjen at være glad ved Isaak! thi den, der med hele sin Sjæls Uendelighed, proprio motu et proprio auspicii, har gjort den uendelige Bevægelse og ikke kan gjøre mere, han beholder kun Isaak i Smerten.

Men hvad gjorde Abraham? Han kom hverken for *tidlig* eller for *sildig*. Han besteg Æslet, han reed langsom hen ad Veien. I al den Tid troede han; han troede, at Gud ikke vilde fordre Isaak af ham, medens han dog var villig til at ofre ham, naar det forlangtes. Han troede i Kraft af det Absurde; thi menneskelig Beregning kunde der ikke være Tale om, og det var jo det Absurde, at Gud, som fordrede det af ham, i næste Øieblik skulde tilbagekalde Fordringen. Han besteg Bjerget, endnu i det Øieblik da Kniven blinkede, da troede han – at Gud ikke vilde fordre Isaak. Han blev da vel overrasket ved Udfaldet, men han havde gennem en Dobbelt-Bevægelse naaet hen til sin første Tilstand, og derfor modtog han Isaak gladere end den første Gang. Lad os gaae videre. Vi lade Isaak virkelig blive offret. Abraham troede. Han troede ikke, at han engang skulde blive salig hisset, men at han skulde blive lykkelig her i Verden. Gud kunde give ham en ny Isaak, kalde den offrede tillive. Han troede i Kraft af det Absurde; thi al menneskelig Beregning var jo forlængst ophørt. At Sorg kan gjøre et Menneske sindssvagt, det seer man, og det er tungt nok; at der gives en Villie-Kraft, der kan knibe saa yderligt op mod Vinden, at den frelser Forstanden, om end Mennesket bliver lidt underligt, det seer man ogsaa, jeg agter ikke at nedsætte det, men at kunne tabe sin Forstand og dermed hele den Endelighed, hvis Vexel-Mægler den er, og da i Kraft af det Absurde vinde netop den samme Endelighed, det forfærder min Sjæl, men derfor siger jeg ikke, at det er noget Ringe, da det tvertimod er det eneste Vidunder. Man mener i Almindelighed, at det, Troen frembringer, ikke er Kunstværk, at det er grovt og plumpt Arbeide, kun for de mere klodsede Naturer; dog er det langt anderledes. Troens Dialektik er det Fineste og det Mærkværdigste af Alt, den har en Elevation, som jeg vel kan gjøre mig en Forestilling om, men heller ikke mere. Jeg kan gjøre det store Tramplin-Spring, hvorved jeg gaaer over i Uendeligheden, min Ryg er som en Liniedandser, vreden i min Barndom, derfor falder det mig let, jeg kan een, to, tre gaae paa Hovedet i Tilværelsen, men det næste kan jeg ikke; thi det Vidunderlige kan jeg ikke gjøre; men kun forbauses ved. Ja dersom Abraham i det Øieblik, han svingede sit Been over Æselets Ryg, har sagt til sig selv: nu er Isaak tabt, jeg kunde ligesaa gjerne ofre ham her hjemme som reise den lange Vei til Morija – saa behøver jeg ikke Abraham, medens jeg nu bøier mig syv Gange for hans Navn og halvfjersindstive Gange for hans Gjerning. Dette har han nemlig ikke gjort, hvad jeg kan bevise deraf, at han blev glad ved at modtage Isaak, ret inderlig glad, at han ingen Forberedelse behøvede, ingen Tid til at samle sig paa Endeligheden og dens Glæde. Hvis det ikke stod sig saaledes med Abraham, da havde han maaskee elsket Gud, men ikke troet; thi den, der elsker Gud uden Tro, han reflekterer paa sig selv, den, der elsker Gud troende, han reflekterer paa Gud.

Paa denne Spidse staaer Abraham. Det sidste Stadium, han taber af Sigte, er den uendelige Resignation. Han gaaer virkelig videre og kommer til Troen; thi alle disse Vrængbilleder af Troen, den jammerlige lunkne Dorskhed, der tænker: det har vel ingen Nød, det er ikke værd at sørge før Tiden; det usle Haab, der siger: man kan ikke vide, hvad der vil skee, det var dog muligt – disse Vrængbilleder høre hjemme i Livets Elendighed, og dem har allerede den uendelige Resignation uendelig foragtet.

Abraham kan jeg ikke forstaae, jeg kan i en vis Forstand Intet lære af ham uden at forbauses. Naar man indbilder sig, at man ved at betænke Udfaldet af hiin Historie, skulde lade sig bevæge til at troe, saa bedrager man sig selv, og vil bedrage Gud for Troens første Bevægelse; man vil suge Leve-Viisdom ud af Paradoxet. Maaskee lykkes det En og Anden; thi vor Tid bliver ikke staaende ved Troen, ikke ved dens Mirakel, at gjøre Vand til Viin, den gaaer videre, den gjør Viin til Vand.

Var det dog ikke bedst, at blive staaende ved Troen, og er det ikke oprørende, at Enhver vil gaae videre? Naar man i vor Tid, og det forkyndes jo paa forskjellig Maade, ikke vil blive staaende ved Kjærligheden, hvor kommer man da hen? Til jordisk Kløgt, smaalig Beregning, til Usselhed og Elendighed, til alt Det, der kan gjøre Menneskets guddommelige Herkomst tvivlsom. Var det ikke bedst, at man blev staaende ved Troen, og at den, der staaer, saae til, at han ikke faldt; thi Troens Bevægelse maa bestandig gjøres i Kraft af det Absurde, dog vel at mærke saaledes, at man ikke taber Endeligheden, men vinder den heel og holden. Jeg for mit Vedkommende kan vel beskrive Troens Bevægelser, men jeg kan ikke gjøre dem. Naar man vil lære at gjøre Svømmebevægelserne, da kan man lade sig hænge i Seler under Loftet, man beskriver vel Bevægelserne, men man svømmer ikke; saaledes kan jeg beskrive Troens Bevægelser, men naar jeg bliver kastet ud i Vandet, da svømmer jeg vel (thi jeg hører ikke til Vaderne), men jeg gjør andre Bevægelser, jeg gjør Uendelighedens Bevægelser, medens Troen gjør det Modsatte, gjør, efter at have gjort Uendelighedens Bevægelser, Endelighedens. Held den, der kan gjøre disse Bevægelser, han gjør det Vidunderlige, og jeg skal aldrig blive træt af at beundre ham, om det er Abraham eller det er Trællen i Abrahams Huus, om det er en Professor i Philosophi eller en stakkels Tjenestepige, er mig absolut ligegyldigt, jeg seer blot paa Bevægelserne. Men dem seer jeg ogsaa paa, og lader mig ikke narre, hverken af mig selv eller af noget Menneske. Ridderne af den uendelige Resignation kjender man let, deres Gang er svævende, dristig. De derimod, der bære Troens Klenodie, skuffe let, fordi deres Ydre har en paafaldende Lighed med det, som saavel den uendelige Resignation som Troen dybt foragter – med Spidsborgerlighed.

Jeg tilstaaer oprigtigt, jeg har i min Praxis ikke fundet noget paalideligt Exemplar, uden at jeg derfor vil negte, at maaskee hvert andet Menneske er et saadant Exemplar. Imidlertid har jeg dog i flere Aar

eftersporet det forgjebes. Man reiser i Almindelighed Verden rundt for at see Floder og Bjerger, nye Stjerner, spraglede Fugle, vanskabte Fiske, latterlige Menneskeracer, man hengiver sig til den dyriske Stupor, der gloer paa Tilværelsen, og man mener at have seet Noget. Dette beskæftiger mig ikke. Vidste jeg derimod, hvor der levede en saadan Troens Ridder, da vilde jeg paa min Fod vandre til ham; thi dette Vidunder beskæftiger mig absolut. Jeg vilde intet Øieblik slippe ham, hvert Minut passe paa, hvorledes han bar sig ad med Bevægelserne; jeg vilde betragte mig selv som forsørget i Livet, og dele min Tid mellem at see paa ham og selv gjøre Øvelser, og saaledes anvende al min Tid paa at beundre ham. Som sagt jeg har ikke fundet nogen Saadan, imidlertid kan jeg vel tænke ham. Her er han. Bekjendtskabet stiftes, jeg bliver forestillet for ham. I det Moment, jeg først tager ham paa mine Øine, kaster jeg ham i samme Nu fra mig, gjør selv et Spring tilbage, slaar Hænderne sammen og siger halv høit: »Herre Gud! er det Mennesket, er det virkelig ham, han seer jo ud som en Rodemester.« Imidlertid er det dog ham. Jeg slutter mig lidt nærmere til ham, passer paa den mindste Bevægelse, om der ikke skulde vise sig en lille uensartet Brøks-Telegraphering fra det Uendelige, et Blik, en Mine, en Gestus, et Vemod, et Smil, der forraadte det Uendelige i sin Uensartethed med det Endelige. Nei! Jeg examinerer hans Skikkelse fra Top til Taa, om der ikke skulde være en Revne, igjennem hvilken det Uendelige tittede ud. Nei! Han er heelt igjennem solid. Hans Fodfæste? er kraftigt, tilhører ganske Endeligheden, ingen pyntet Borgermand, der Søndag-Eftermiddag gaaer ud paa Fresberg, træder grundigere paa Jorden, han tilhører ganske Verden, ingen Spidsborger kan tilhøre den mere. Intet er at opdage af dette fremmede og fornemme Væsen, hvorpaa man kjender Uendelighedens Ridder. Han glæder sig ved Alt, deeltager i Alt, og hver Gang man seer ham deeltage i det Enkelte, skeer det med en Vedholdenhed, som betegner det jordiske Menneske, hvis Sjæl hænger fast ved Sligt. Han passer sin Gjerning. Naar man da seer ham, skulde man troe, han var en Skriverkarl, der havde fortabt sin Sjæl i det italienske Bogholderi, saa punktlig er han. Han ferierer om Søndagen. Han gaaer i Kirke. Intet himmelsk Blik eller noget Tegn paa det Incommensurable forraader ham; hvis man ikke kjendte ham, var det umuligt, at undersøge ham af den øvrige Mængde; thi hans sunde kraftige Psalmesang beviser i det Høieste, at han har et godt Bryst. Om Eftermiddagen gaaer han til Skoven. Han fryder sig over Alt, hvad han seer, over Menneske-Vrimlen, de nye Omnibusser, Sundet, – naar man møder ham paa Strandveien skulde man troe, han var en Kræmmersjæl, der slog sig løs, netop saaledes glæder han sig; thi han er ikke Digter, og jeg har forgjebes søgt at aflure ham den poetiske Incommensurabilitet. Henad Aften gaaer han hjem, hans Gang er uførtroden som et Postbuds. Underveis tænker han paa, at hans Kone vist har en apparte lille Ret varm Mad til ham, naar han kommer hjem, f. Ex. et stegt Lammehoved med Grønt til. Hvis han mødte en Ligesindet, da kunde han vedblive lige til Østerport at samtale med ham om denne Ret med en Lidenskab, der vilde passe for en Restaurateur. Tilfældigvis eier han ikke 4 Sk., og dog troer han fuldt og fast, at hans Kone har hiin lækkre Ret til ham. Har hun den, da skal det være et misundelsesværdigt Syn for fornemme Folk, begeistrende for Menigmand at see ham spise; thi hans Appetit er stærkere end Esaus. Hans Kone har den ikke – besynderligt nok – han er aldeles den Samme. Paa Veien kommer han forbi en Byggeplads, han træffer en anden Mand. De tale et Øieblik sammen, han opfører i et Nu en Bygning, han disponerer over alle Kræfter dertil. Den Fremmede forlader ham med den Tanke, det var vist en Capitalist, medens min beundrede Ridder tænker: jo kom det derpaa an, kunde jeg sagtens faae det. Han ligger i et aabent Vindue og betragter Pladsen, paa hvilken han boer, Alt hvad der foregaaer, at en Rotte smutter ned under et Rendesteensbræt, at Børnene lege, alt beskæftiger ham med en Ro i Tilværelsen, som var han en Pige paa 16 Aar. Og dog er han ikke Genie; thi Geniets Incommensurabilitet har jeg forgjebes søgt at udspionere hos ham. Han ryger sin Pibe i Aftenstunden; naar man seer ham, skulde man sværge paa, det var Spekhøkeren ligeoverfor, der vegeterer i Skumringen. Han lader 5 være lige med en Sorgløshed, som var han en letsindig Døgenigt, og dog kjøber han hvert Øieblik, han lever, den beleilige Tid til den dyreste Priis; thi han gjør end ikke det Mindste uden i Kraft af det Absurde. Og dog, dog, ja jeg kunde blive rasende derover, om ikke af anden Grund saa af Misundelse, dog har dette Menneske gjort og gjør hvert Øieblik Uendelighedens Bevægelse. Han tømmer i den uendelige Resignation Tilværelsens dybe Vemod, han kjender Uendelighedens Salighed, han har fornummet Smerten af at forsage Alt, det Kjæreste, man har i Verden, og dog smager Endeligheden ham fuldt saa godt som den, der aldrig kjendte noget Høiere, thi hans Forbliven i Endeligheden havde intet Spoer af en forknyt beængstet Dressur, og dog har han denne Tryghed til at fryde sig ved den, som var den det Visseste af Alt. Og dog, dog er hele den jordiske Skikkelse, han frembringer, en ny Skabning i Kraft af det Absurde. Han resignerede uendeligt paa Alt, og da greb han Alt igjen i Kraft af det Absurde. Han gjør bestandig Uendelighedens Bevægelse, men han gjør det med en saadan Correcthed og Sikkerhed, at han bestandig faaer Endeligheden ud, og der er intet Secund, hvor man ahner noget Andet. Det skal være den vanskeligste Opgave for en Dandsler, at springe sig ind i en bestemt Stilling, saaledes, at der intet Secund er, da han griber efter Stillingen, men i Springet selv staaer i Stillingen. Maaskee kan ingen Dandsler gjøre det – dette gjør hiin Ridder. Mængden af Mennesker lever fortabt i verdslig Sorg og Glæde, disse ere Oversidderne, som ikke komme med i Dandsen. Uendelighedens Riddere ere Dandsere og have Elevation. De gjøre Bevægelsen op efter og falde ned igjen, og ogsaa dette er en ikke usalig Tidsfordriv og ikke uskjønt at see paa. Men hver Gang de falde ned, kunne de ikke strax antage Stillingen, de vakle et Øieblik, og denne Vaklen viser, at de dog ere Fremmede i Verden. Den er mere eller mindre paafaldende, eftersom de have Kunst, men selv den kunstigste af disse Riddere kan dog ikke skjule denne Vaklen. Man behøver ikke at se dem i Luften, man behøver blot at see dem i det Øieblik, de berøre og have berørt Jorden – og man kjender dem. Men at kunne falde saaledes ned, at det i samme Secund seer ud som stod og gik man, at forvandle Springet i Livet til Gang, absolut at udtrykke det Sublime i det Pedestre – det kan kun hiin Ridder, – og dette er det eneste Vidunder.

Dog dette Vidunder kan saa let skuffe, jeg vil derfor beskrive Bevægelserne i et bestemt Tilfælde, der kan belyse disses Forhold til Virkeligheden; thi derom er det at Alt dreier sig. En Ungersvend forelsker sig i en Prindsesse, og hele hans Livs Indhold ligger i denne Kjærlighed, og dog er Forholdet et saadant, at den umulig lader sig realisere, umuligt lader sig oversætte fra Idealiteten til Realiteten¹. Elendighedens Trælle, Frøerne i Livets Sump, skrigende naturligvis: en saadan Kjærlighed er en Daarskab, og den rige Bryggerenke er et fuldkomment saa godt og solidt Parti. Lad dem uforstyrret qvække i Sumpen. Saaledes gjør Ridderen af den uendelige Resignation ikke, han opgiver ikke Kjærligheden, ikke for al Verdens Herlighed. Han er ingen Gjæk. Han forvisser sig først om, at den virkelig er ham Livets Indhold, og hans Sjæl er for sund og for stolt til at ødsle det Mindste paa en Ruus. Han er ikke feig, han frygter ikke for at lade den snige sig ind i hans lønligste, hans mest afsides Tanker, at lade den snøe sig i utallige Slyngninger om ethvert Ligament i hans Bevidsthed – bliver Kjærligheden ulykkelig, da vil han aldrig kunne rive sig ud af den. Han føler en salig Vellyst ved at lade Kjærligheden gennemgysse hver hans Nerve, og dog er hans Sjæl høitidelig som Dens, der har tømmt Giftbægeret og føler, hvorledes Saften gennemtrænger hver en Blodsdraabe, – thi dette Øieblik er Liv og Død. Naar han da saaledes har indsuget hele Kjærligheden i sig og fordybet sig i den, da mangler han ikke Mod til at forsøge og vove Alt. Han overskuer Livets Forhold, han sammenkalder de hurtige Tanker, der som slagvante Duer lyde hvert hans Vink, han svinger Staven over dem, og de styrte sig i alle Retninger. Men naar de nu alle vende tilbage, alle som Sorgens Bud og forklare ham, at det er en Umulighed, da bliver han stille, han takker dem af, han bliver ene og da foretager han sig Bevægelsen. Dersom hvad, jeg her siger, skal have nogen Betydning, da gjælder det om, at Bevægelsen skeer normalt². Ridderen vil da for det første have Kraft til at concentrere hele Livets Indhold og Virkelighedens Betydning i eet eneste Ønske. Mangler et Menneske denne Concentration, denne Sluttethed, er hans Sjæl fra Begyndelsen adspaltet i det Mangfoldige, da kommer han aldrig til at gjøre Bevægelsen, han vil i Livet handle klogt som de Pengemænd, der anbringe deres Capital i alle forskjellige Papirer, for at vinde paa det ene, naar de tabe paa det andet – kort, saa er han ikke Ridder. Dernæst vil Ridderen have Kraft til at concentrere hele Tanke-Operationens Resultat i een Bevidstheds-Akt. Mangler han denne Sluttethed, er hans Sjæl fra Begyndelsen adspaltet i det Mangfoldige, da vil han aldrig faae Tid til at gjøre Bevægelsen, han vil bestandig løbe Ærinder i Livet, aldrig gaae ind i Evigheden; thi selv i det Øieblik, da han er nærmest derved, vil han pludselig opdage, at han har glemmt Noget, hvorfor han maa tilbage. I næste Øieblik, vil han tænke, er det muligt, og det er ogsaa ganske sandt; men ved slige Betragtninger kommer man aldrig til at gjøre Bevægelsen, men ved Hjælp af dem synker man dybere og dybere i Mudret.

1. Det følger af sig selv, at hvilkensomhelst anden Interesse, i hvilken et Individ har hele Virkelighedens Realitet for sig concentreret, kan, naar den viser sig urealisabel, foranledige Resignationens Bevægelse. Jeg har imidlertid valgt en Forelskelse til at vise Bevægelserne paa, fordi denne Interesse vel lettere forstaaes, og saaledes fritager mig for alle foreløbige Overveielser, der i dybere Forstand kun kunne beskæftige ganske Enkelte.
(tilbage)
2. *Dertil hører der Lidenskab. Enhver Uendelighedens Bevægelse skeer ved Lidenskab, og ingen Reflexion kan tilveiebringe en Bevægelse. Dette er det idelige Spring i Tilværelsen, der forklarer Bevægelsen, medens Mediationen er en Chimaire, som hos Hegel skal forklare Alt, og som tillige er det Eneste, han aldrig har forsøgt at forklare.* Selv til at gjøre den bekjendte socratiske Distinction mellem hvad man forstaaer og hvad man ikke forstaaer, hører der Lidenskab, end mere naturligvis til at gjøre den egentlige socratiske Bevægelse, Uvidenhedens. Men det, Tiden mangler, er ikke Reflexion, men Lidenskab. Derfor er Tiden egentlig i en vis Forstand for seiglivet til at døe; thi det at døe er et af de mærkeligste Spring, og et lille Vers af en Digter har altid tiltalt mig meget, fordi han, efter i en 5, 6 foregaaende Linier smukt og eenfoldigt at have ønsket sig gode Ting i Livet, ender saaledes: ein seliger Sprung in die Ewigkeit.
(tilbage)

Ridderen gjør da Bevægelsen, men hvilken? Vil han glemme det Hele; thi ogsaa deri ligger jo en Slags Concentration? Nei! thi Ridderen modsiger ikke sig selv, og det er en Modsigelse at forglemme hele sit Livs Indhold og dog blive den Samme. At blive en Anden, føler han ingen Drift til, og anseer det ingenlunde for det Store. Kun de lavere Naturer glemme sig selv og blive noget Nyt. Saaledes har Sommerfuglen aldeles glemmt, at den var Kaalorm, maaskee kan den igjen glemme, at den var Sommerfugl saa aldeles, at den kan blive en Fisk. De dybere Naturer glemme aldrig sig selv og blive aldrig til Andet end hvad de vare. Ridderen vil da erindre Alt; men denne Erindren er netop Smerten, og dog er han i den uendelige Resignation forsonet med Tilværelsen. Kjærligheden til hiin Prindsesse blev for ham Udtrykket for en evig Kjærlighed, antog en religiøs Charakter, forklarede sig i en Kjærlighed til det evige Væsen, der vel negtede Opfyldelsen, men dog atter

forsonede ham i den evige Bevidsthed om dens Gyldighed i en Evigheds-Form, som ingen Virkelighed kan fratage ham. Daarer og unge Mennesker snakke om, at Alt er muligt for et Menneske. Det er imidlertid en stor Vildfarelse. Aandelig talt er Alt muligt, men i Endelighedens Verden er der Meget, der ikke er muligt. Dette Umulige gjør imidlertid Ridderen muligt derved, at han udtrykker det aandeligt, men aandeligt udtrykker han det derved, at han giver Afkald derpaa. Ønsket, der vilde føre ham ud i Virkeligheden men strandede paa Umuligheden, bøies nu indefter, men er derfor ikke tabt, heller ikke glemt. Snart er det Ønskets dunkle Rørelser i ham, der vække Erindringen, snart vækker han den selv; thi han er for stolt til at ville, at det, der var hele hans Livs Indhold, skulde have været et flygtigt Moments Sag. Han holder denne Kjærlighed ung, og den tiltager med ham i Aar og i Skjønhed. Derimod behøver han ingen Endelighedens Anledning til dens Fremvæxt. Fra det Øieblik, han har gjort Bevægelsen, er Prindsessen tabt. Han behøver ikke disse erotiske Nervezittringer ved at see den Elskede o. s. v., han behøver heller ikke i endelig Forstand bestandig at tage Afsked med hende, fordi han i evig Forstand erindrer hende, og han veed meget godt, at de Elskende, der ere saa forhippede paa endnu engang til Afsked at see hinanden for sidste Gang, have Ret i at være forhippede, Ret i at mene, at det er sidste Gang; thi de glemme snarest hinanden. Han har fattet den dybe Hemmelighed, at ogsaa i at elske et andet Menneske bør man være sig selv nok. Han tager intet endeligt Hensyn mere til hvad Prindsessen gjør, og netop dette beviser, at han har gjort Bevægelsen uendeligt. Her kan man faae Leilighed til at see, om Bevægelsen hos den Enkelte er sand eller tilløiet. Der var den, der ogsaa troede, at han havde gjort Bevægelsen, men see Tiden gik, Prindsessen gjorde noget Andet, hun giftede sig f. Ex. med en Prinds, da tabte hans Sjæl Resignationens Elasticitet. Han viste derved, at han ikke havde gjort Bevægelsen rigtigt; thi den, der har resigneret uendeligt, han er sig selv nok. Ridderen hæver ikke sin Resignation, han bevarer sin Kjærlighed ligesaa ung, som den var i det første Øieblik, han slipper den aldrig fra sig, netop fordi han har gjort Bevægelsen uendeligt. Hvad Prindsessen gjør kan ikke forstyrre ham, det er kun de lavere Naturer, der have Loven for deres Handlinger i et andet Menneske, Præmisserne til deres Handlinger udenfor sig selv. Er Prindsessen derimod en Ligesindet, da vil det Skjønne fremkomme. Hun vil da introducere sig selv i den Ridderorden, i hvilken man ikke optages ved Ballotation, men af hvilken Enhver er Medlem, der har Mod til at indføre sig selv, den Ridderorden, der derved beviser sin Udødelighed, at den ingen Forskjel gjør paa Mand og Qvinde. Ogsaa hun vil bevare sin Kjærlighed ung og sund, ogsaa hun vil have forvundet sin Qvide, om hun end ikke, som der staaer i Visen: hver Nat ligger ved sin Herres Side. Disse Tvende vil da i al Evighed passe for hinanden, med en saadan taktfast harmonia præstabilita, at hvis nogensinde Øieblikket kom, et Øieblik, der dog ikke endeligt beskæftiger dem, thi da ældes de, hvis nogensinde Øieblikket kom, der tillod at give Kjærligheden sit Udtryk i Tiden, da vilde de være istand til at begynde netop der, hvor de vilde have begyndt, hvis de oprindeligen havde været forenede. Den, der forstaaer dette, hvad enten han er en Mand eller en Qvinde, han kan aldrig blive bedragen, thi det er kun de lavere Naturer, der indbilde sig, at de ere bedragne. Ingen Pige, der ikke er saa stolt, forstaaer egentlig at elske, men er hun saa stolt, da kan Alverdens List og Kløgt ikke bedrage hende.

I den uendelige Resignation er der Fred og Hvile; ethvert Menneske, der vil det, der ikke har fornedret sig selv ved, hvad der er endnu forfærdeligere end at være for stolt – at lade haant om sig selv, kan optugte sig selv til at gjøre denne Bevægelse, der i sin Smerte forsoner med Tilværelsen. Den uendelige Resignation er hiin Skjorte, om hvilken der tales i et gammelt Folkesagn. Traaden er spunden under Taarer, bleget ved Taarer, Skjorten syet i Taarer, men da beskytter den ogsaa bedre end Jern og Staal. Det Ufuldkomne i Folkesagnet er, at en Tredie kan forarbeide dette Linned. Hemmeligheden i Livet er, at Enhver maa sye sig den selv, og Mærkeligheden er, at en Mand kan sye den fuldt saa vel som en Qvinde. I den uendelige Resignation er der Fred og Hvile og Trøst i Smerten, det vil sige naar Bevægelsen er gjort normalt. Det var mig imidlertid ikke vanskeligt at skrive en heel Bog, naar jeg vilde gjennemgaae de forskjellige Misforstaaelser, de bagvendte Stillinger, de sjuskede Bevægelser, jeg har stødt paa blot i min lille Praxis. Man troer meget lidt paa Aand, og dog gjelder det netop om Aand for at gjøre denne Bevægelse, det gjelder om, at den ikke er et eensidigt Resultat af en dira necessitas, og jo mere denne er tilstede, desto tvivlsommere bliver det altid, om Bevægelsen er normal. Naar man saaledes vil mene, at den kolde, ufrugtbare Nødvendighed nødvendig maa være tilstede, saa siger man dermed, at Ingen kan opleve Døden, før han virkelig dør, hvilket forekommer mig en cras Materialisme. Dog i vor Tid bekymrer man sig mindre om at gjøre rene Bevægelser. Dersom Een, der skulde lære at dandse, vilde sige: nu har i Aarhundreder den ene Slægt efter den anden lært Positioner, det er paa den høie Tid, at jeg drager mig dette til Fordeel og uden videre begynder paa Française, saa vilde man vel lee lidt ad ham; men i Aandens Verden finder man det yderst plausibelt. Hvad er da Dannelse? Jeg troede, det var det Cursus, den Enkelte gennemløb for at indhente sig selv; og den, der ikke vil gjennemgaae dette Cursus, ham hjælper det saare lidet, om han blev født i den mest oplyste Tidsalder.

Den uendelige Resignation er det sidste Stadium, der gaaer forud for Troen, saaledes, at Enhver, der ikke har gjort denne Bevægelse, ikke har Troen; thi først i den uendelige Resignation bliver jeg mig selv klar i min evige Gyldighed, og først da kan der være Tale om i Kraft af Troen at gribe Tilværelsen.

Vi ville nu lade Troens Ridder give Møde i det omtalte Tilfælde. Han gjør aldeles det samme, som den anden Ridder, han giver uendeligt Afkald paa den Kjærlighed, der er hans Livs Indhold, han er forsonet i Smerten; men da skeer Vidunderet, han gjør endnu en Bevægelse, forunderligere end Alt, thi han siger: jeg

troer dog, at jeg faaer hende, i Kraft nemlig af det Absurde, i Kraft af, at for Gud er Alting muligt. Det Absurde hører ikke til de Differentser, der ligge indenfor Forstandens eget Omfang. Det er ikke identisk med det Usandsynlige, det Uventede, det Uformodede. I det Øieblik, Ridderen resignerede, da forvissede han sig om Umuligheden, menneskelig talt, dette var Forstandens Resultat, og han havde Energi nok til at tænke det. I uendelig Forstand var det derimod muligt, det er ved at resignere derpaa, men denne Besidden er jo tillige en Opgiven, men dog er denne Besidden for Forstanden ingen Absurditet; thi Forstanden vedblev at beholde Ret i, at i den Elendighedens Verden, hvor den hersker, var og blev det en Umulighed. Denne Bevidsthed har Troens Ridder ligesaa klar; det Eneste, der altsaa kan frelse ham, er det Absurde, og dette griber han ved Troen. Han erkjender altsaa Umuligheden og i samme Øieblik troer han det Absurde; thi vil han uden med al sin Sjæls Lidenskab og af sit ganske Hjerter at erkjende Umuligheden, indbilde sig at have Troen, da bedrager han sig selv, og hans Vidnesbyrd har intetsteds hjemme, da han end ikke er kommen til den uendelige Resignation.

Troen er derfor ingen æsthetisk Rørelse, men noget langt Høiere, netop fordi den har Resignationen forud for sig, den er ikke Hjertets umiddelbare Drift, men Tilværelsens Paradox. Naar saaledes en ung Pige tiltrods for alle Vanskeligheder dog holder sig forvissat om, at hendes Ønske vel bliver opfyldt, saa er denne Forvisning slet ikke Troens, og det uagtet hun er opdragen af christelige Forældre, og maaskee et heelt Aar har gaaet til Præsten. Hun er forvissat i al sin barnlige Naivitet og Uskyldighed, ogsaa denne Forvisning adler hendes Væsen, og giver hende en overnaturlig Størrelse, saa at hun som en Thaumaturg kan besværges Tilværelsens endelige Kræfter, og bringe Stene selv til at græde, medens hun paa den anden Side i sin Befippethed ligesaa godt kan løbe til Herodes som til Pilatus og røre al Verden med sine Bønner. Hendes Forvisning er saare elskelig, og man kan lære Meget af hende, men een Ting lærer man ikke af hende, man lærer ikke at gjøre Bevægelser; thi hendes Forvisning tør ikke i Resignationens Smerte see Umuligheden under Øine.

Indsee kan jeg da, at der hører Kraft og Energi og Aandens Frihed til at gjøre Resignationens uendelige Bevægelse; jeg kan tillige indsee, at den lader sig gjøre. Det Næste forbauser mig, min Hjerne vender sig i mit Hoved; thi, efter at have gjort Resignationens Bevægelse, nu i Kraft af det Absurde at faae Alt, faae Ønsket, heelt, ubeskaarent, det er over menneskelige Kræfter, det er et Vidunder. Men det kan jeg indsee, at den unge Piges Forvisning kun er Letsindighed i Sammenligning med Troens Urokkelighed, uagtet den har indseet Umuligheden. Hver Gang jeg vil gjøre denne Bevægelse, sortner det for mit Øie, i samme Øieblik beundrer jeg det absolut, og i samme Øieblik griber en uhyre Angst min Sjæl, thi hvad er da det at friste Gud? Og dog er denne Bevægelse Troens, og bliver ved at være det, om saa Philosophien end, for at forvirre Begreberne, vil bilde os ind, at den har Troen, om saa Theologien vil sælge den ud for godt Kjøb.

Til at resignere hører der ikke Tro, thi det, jeg i Resignation vinder, er min evige Bevidsthed, og dette er en reen philosophisk Bevægelse, som jeg trøster mig til at gjøre, naar forlanges, og som jeg kan tugte mig selv til at gjøre, thi hver Gang nogen Endelighed vil voxe mig overhovedet, da hungre jeg mig selv ud, indtil jeg gjør Bevægelsen; thi min evige Bevidsthed er min Kjærlighed til Gud, og den er mig høiere end Alt. Til at resignere hører der ikke Tro, men til at faae det allermindste mere end min evige Bevidsthed hører der Tro, thi dette er det Paradoxe. Man forvexler ofte Bevægelserne. Man siger, at man behøver Troen for at give Afkald paa Alt, ja man hører det endnu Besynderligere, at et Menneske klager over, at han har tabt Troen, og naar man seer efter paa Scalaen, for at see, hvor han er, seer man besynderlig nok, at han kun er kommen til det Punkt, at han skal gjøre Resignationens uendelige Bevægelse. Ved Resignationen giver jeg Afkald paa Alt, denne Bevægelse gjør jeg ved mig selv, og naar jeg ikke gjør det, da er det fordi jeg er feig og blødagtig og uden Begeistring og ikke føler Betydningen af den høie Værdighed, ethvert Menneske er anviist, at være sin egen Censor, hvilket er meget fornemmere end at være General-Censor for hele den romerske Republik. Denne Bevægelse gjør jeg ved mig selv, og det, jeg derfor vinder, er mig selv i min evige Bevidsthed, i salig Forstaaelse med min Kjærlighed til det evige Væsen. Ved Troen giver jeg ikke Afkald paa Noget, tvertimod ved Troen faaer jeg Alt, netop i den Forstand, i hvilken det hedder, at den, som har Tro som et Sennepskorn, kan flytte Bjerge. Der hører et reent menneskeligt Mod til at give Afkald paa hele Timeligheden, for at vinde Evigheden, men denne vinder jeg, og kan i al Evighed ikke give Afkald paa, det er en Selvmodsigtelse; men der hører et paradox og ydmygt Mod til nu at gribe hele Timeligheden i Kraft af det Absurde, og dette Mod er Troens. Ved Troen gav Abraham ikke Afkald paa Isaak, men ved Troen fik Abraham Isaak. I Kraft af Resignationen skulde hiin rige Yngling have bortgivet Alt, men naar han da havde gjort det, da skulde Troens Ridder have sagt til ham: I Kraft af det Absurde skal Du faae hver en Hvid igjen, kan Du troe det. Og denne Tale skal ingenlunde være den forhen rige Yngling ligegyldig; thi dersom han bortgav sit Gods, fordi han er kjed deraf, da var det daarligt bevendt med hans Resignation.

Timeligheden, Endeligheden er det, hvorom Alt dreier sig. Jeg kan ved egen Kraft resignere paa Alt, og da finde Fred og Hvile i Smerten, jeg kan finde mig i Alt, selv om hiin rædsomme Dæmon, forfærdeligere end Knokkelmanden, der forskrækker Menneskene, selv om Vanvidet holdt Narredragten op for mit Øie, og jeg forstod dens Mine, at det var mig, der skulde iføre mig den, jeg kan endnu frelse min Sjæl, dersom det ellers er mig mere om at gjøre, at min Kjærlighed til Gud seirer i mig, end min jordiske Lykke. Et Menneske kan endnu i dette sidste Øieblik samle hele sin Sjæl i eet eneste Blik mod den Himmel, fra hvilken al god Gave kommer, og dette Blik skal være forstaaeligt for ham og for den, hvem det søger, at han dog blev sin Kjærlighed tro. Da skal han rolig iføre sig Dragten. Den, hvis Sjæl ikke har denne Romantik, har solgt sin

Sjæl, hvad enten han nu fik et Kongerige for den, eller en ussel Sølvpenge. Men ved egen Kraft kan jeg ikke faae det Mindste af hvad der tilhører Endeligheden; thi jeg bruger bestandig min Kraft til at resignere paa Alt. Ved egen Kraft kan jeg opgive Prindsessen, og jeg skal ikke blive nogen Suurmuler, men finde Glæde og Fred og Hvile i min Smerte, men ved egen Kraft kan jeg ikke faae hende igjen, thi jeg bruger netop min Kraft til at resignere. Men ved Troen, siger hiin vidunderlige Ridder, ved Troen skal Du faae hende i Kraft af det Absurde.

See denne Bevægelse kan jeg ikke gjøre. Saasntart jeg vil begynde derpaa, vender Alt sig om, og jeg flygter tilbage i Resignationens Smerte. Jeg kan svømme i Livet, men til denne mystiske Svæven er jeg for tung. At existere saaledes, at min Modsætning til Existenten i ethvert Øieblik udtrykker sig som den skjønneste og tryggeste Harmoni med den, det kan jeg ikke. Og dog maa det være herligt at faae Prindsessen, det siger jeg ethvert Øieblik, og den Resignationens Ridder, der ikke siger det, han er en Bedrager, han har ikke havt et eneste Ønske, og han har ikke holdt Ønsket ungt i sin Smerte. Maaskee var der den, der fandt det beqvemt nok, at Ønsket ikke mere var levende, at Smertens Piil var sløvet; men en saadan er ingen Ridder. En fribaaren Sjæl, der greb sig deri, han vilde foragte sig selv, og begynde forfra, og fremfor Alt ikke tillade sin Sjæl at være bedragen ved sig selv. Og dog maa det være herligt at faae Prindsessen, og dog er Troens Ridder den eneste Lykkelige, Endelighedens Stamherre, medens Resignationens Ridder er en Fremmed og Udlænding. Saaledes at faae Prindsessen, at leve glad og lykkelig, Dag ud og Dag ind med hende, (thi ogsaa dette lod sig jo tænke, at Resignationens Ridder kunde faae Prindsessen, men hans Sjæl havde gennemskuet Umuligheden af deres Fremtids Lykke), saaledes at leve glad og lykkelig hvert Øieblik i Kraft af det Absurde, hvert Øieblik see Sværdet svæve over den Elskedes Hoved, og dog ikke finde Hvile i Resignationens Smerte, men Glæde i Kraft af det Absurde - det er Vidunderligt. Den, der gjør det, han er stor, den eneste Store, Tanken derom bevæger min Sjæl, der aldrig var karrig i at beundre det Store.

Dersom nu virkelig Enhver i min Samtid, der ikke vil blive staaende ved Troen, er en Mand, der har fattet Livets Rædsel, der har forstaaet, hvad Daub mener, naar han siger, at en Soldat, der ene staaer paa Post med skarpladt Gevær, ved et Krudttaarn, i en Uveirs-Nat, faaer besynderlige Tanker; dersom nu virkelig Enhver, der ikke vil blive staaende ved Troen, er en Mand, der havde Sjæls Kraft til at fatte og derpaa gav sig Tid til at blive eensom med den Tanke, at Ønsket var en Umulighed; dersom Enhver, der ikke vil blive staaende ved Troen, er en Mand, der i Smerten forsonedes og forsonedes ved Smerten, dersom Enhver, der ikke vil blive staaende ved Troen, er en Mand, der dernæst (og hvis han ikke har gjort alt det Foregaaende, saa skal han ikke uleilige sig, naar der er Tale om Troen) gjorde det Vidunderlige, greb hele Tilværelsen i Kraft af det Absurde - saa er hvad jeg skriver den høieste Lovtale over Samtiden, af den Ringeste i den, der kun kunde gjøre Resignationens Bevægelse. Men hvorfor vil man da ikke blive staaende ved den, hvorfor hører man stundom, at Folk undsee sig ved at bekjende, at de have Troen? Dette kan jeg ikke fatte. Dersom jeg nogensinde driver det til at kunne gjøre denne Bevægelse, da vil jeg for Fremtiden kjøre med 4 Heste.

Er det virkelig saa, er al den Spidsborgerlighed, jeg seer i Livet, som jeg ikke lader mit Ord men min Gjerning dømme, er den virkelig ikke hvad den synes, er den Vidundret? Det lod sig jo tænke; thi hiin Troens Helt havde jo en paafaldende Lighed dermed; thi hiin Troens Helt var end ikke Ironiker og Humorist, men noget endnu Højere. Der tales i vor Tid meget om Ironi og Humor især af Folk, som aldrig have formaaet at praktisere deri, men som desuagtet vide at forklare Alt. Jeg er ikke ganske ubekjendt med disse tvende Lidenskaber, jeg veed lidt mere om dem end hvad der staaer i tyske og tydske-danske Compendier. Jeg veed derfor, at disse tvende Lidenskaber ere væsentlig forskjellige fra Troens Lidenskab. Ironi og Humor reflektere ogsaa paa sig selv og høre derfor hjemme i den uendelige Resignations Sphære, de have deres Elasticitet i, at Individet er incommensurabelt for Virkeligheden.

Den sidste Bevægelse, Troens paradoxe Bevægelse, kan jeg ikke gjøre, det være nu Pligt eller hvad det er, uagtet jeg hellere end gjerne vilde det. Om et Menneske har Lov til at sige dette, det maa overlades til ham; det bliver en Sag mellem ham og det evige Væsen, der er Troens Gjenstand, om han i denne Henseende kan træffe en mindelig Overenskomst. Hvad ethvert Menneske kan, det er, han kan gjøre den uendelige Resignations Bevægelse, og jeg for mit Vedkommende vilde ikke tage i Betænkning, at erklære Enhver den for feig, der vil indbilde sig, at han ikke kan det. Med Troen er det en anden Sag. Men hvad ethvert Menneske ikke har Lov til, det er, at indbilde Andre, at Troen er noget Ringe eller at den er en let Sag, medens den er det Største og det Sværeste.

Man opfatter Fortællingen om Abraham paa en anden Maade. Man lovpriser Guds Naade, at han skjænkede ham Isaak igjen, det Hele var kun en Prøvelse. En Prøvelse, dette Ord kan sige Meget og Lidet, og dog er det Hele saa hurtigt forbi som det er sagt. Man bestiger en bevinget Hest, i samme Nu er man paa Morijaberget, i samme Nu seer man Væderen; man glemmer, at Abraham kun reed paa et Æsel, der gaaer langsomt hen ad Veien, at han havde tre Dages Reise, at han behøvede nogen Tid for at kløve Brændet, binde Isaak, og for at hvæsse Kniven.

Og dog lovpriser man Abraham. Den, der skal tale, han kan godt sove indtil det sidste Qvarteer før han skal tale, Tilhøreren kan godt falde i Søvn under Talen; thi Alt gaaer nemt nok, uden Uleilighed fra nogen af Siderne. Hvis der var en Mand tilstede, som leed af Søvnløshed, da gik han maaskee hjem, satte sig hen i en

Krog og tænkte: det er et Øiebliks Sag det Hele, blot Du venter en Minut, saa seer Du Væderen, og Prøvelsen er forbi. Traf Taleren ham i denne Tilstand, da tænker jeg, han vilde træde frem for ham i al sin Værdighed og sige: »Elendige, at Du kan lade din Sjæl synke i slig Daarskab; der skeer intet Mirakel, og hele Livet er en Prøvelse.« Altsom Taleren foer frem i sin Udgydelse, kom han mere og mere i Affect, blev gladere og gladere over sig selv, og medens han ingen Blodcongestion havde bemærket, da han taledede om Abraham, følte han nu, hvorledes Aaren svulmede i hans Pande. Maaskee vilde han tabe Næse og Mund, hvis Synderen roligt og værdigt svarede: det var jo derom Du prædikede sidste Søndag.

Lad os saa enten slaee en Streg over Abraham, eller lad os lære at forfærdes ved det uhyre Paradox, der er hans Livs Betydning, at vi maae forstaae, at vor Tid, ligesom enhver Tid, kan være glad, om den har Troen. Dersom Abraham ikke er en Nullitet, et Phantom, noget Stads, man bruger til Tidsfordriv, saa kan Feilen aldrig ligge i, at Synderen vilde gjøre ligesaa, men det gjælder om at see, hvor Stort det var, som Abraham gjorde, for at Manden kan dømmes sig selv, om han har Kald og Mod til at forsøges i Sligt. Den comiske Modsigelse i Talerens Adfærd var, at han gjorde Abraham til en Ubetydelighed, og dog vilde formene den Anden at bære sig ad paa samme Maade.

Skulde man da ikke turde tale om Abraham? Det troer jeg dog nok. Hvis jeg skulde tale om ham, da vilde jeg først skildre Prøvelsens Smerte. Til den Ende vilde jeg som en Igle suge al Angst og Nød og Qval ud af en Faders Lidelse, for at jeg kunde beskrive, hvad Abraham leed, medens han dog under alt dette troede. Jeg vilde minde om, at Reisen varede 3 Dage og et godt Stykke op paa den 4de, ja disse halvfjerde Dag skulde blive uendelig meget længere end det Par tusind Aar, der adskiller mig fra Abraham. Da vil jeg minde om, hvad der er min Mening, at ethvert Menneske tør endnu vende om, inden han begynder paa Sligt, og hvert Øieblik kan angrende vende tilbage. Gjør man dette, saa frygter jeg ingen Fare, ei heller frygter jeg for, at vække Lyst hos Folk til at forsøges i Lighed med Abraham. Men vil man afhænde en Godtkjøbs-Udgave af Abraham, og dog formene Enhver at gjøre ligesaa, da er det latterligt.

Det er da nu min Agt af Fortællingen om Abraham i Form af Problemata at uddrage det Dialektiske, der ligger i den, for at see, hvilket uhyre Paradox Troen er, et Paradox, der formaaer at gjøre et Mord til en hellig og gudvelbehagelig Handling, et Paradox, der giver Abraham Isaak igjen, hvilket ingen Tænkning kan bemægtige sig, fordi Troen netop begynder der, hvor Tænkningen hører op.